

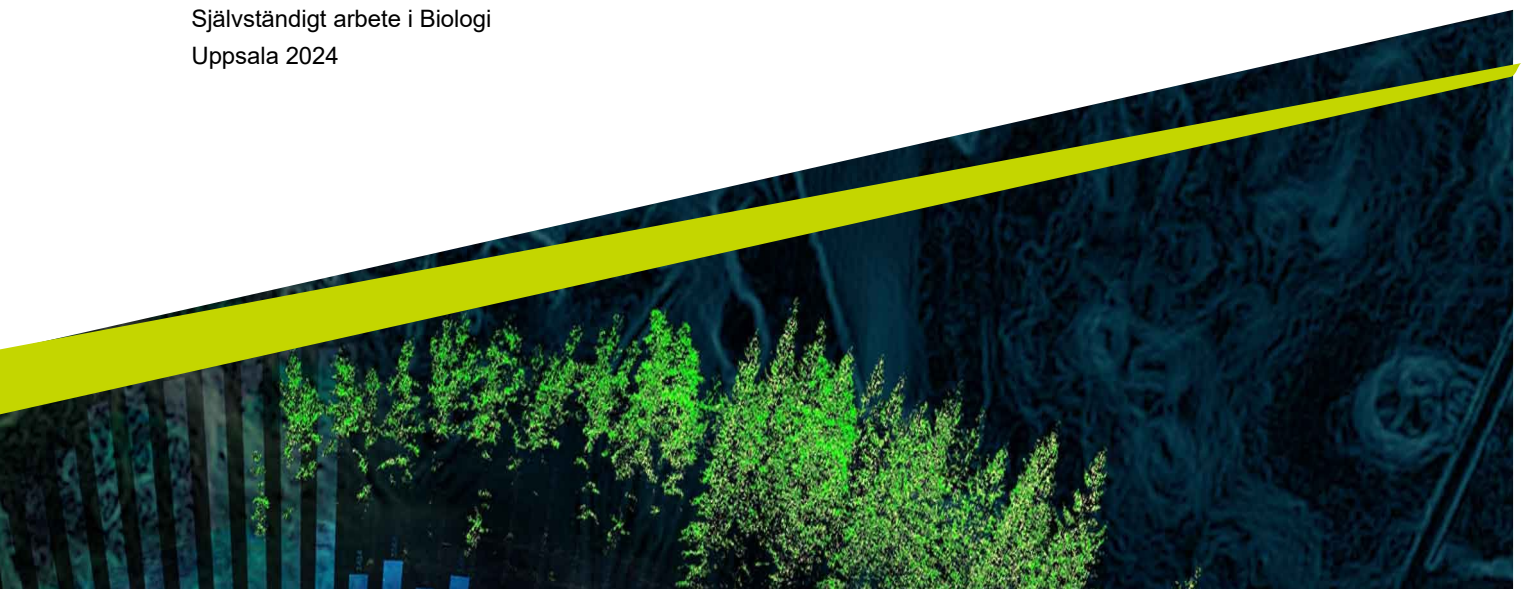

Hundvälfärd och djurskyddskontroller inom Polismyndigheten och Försvarmakten

---

Isabella Hartorp

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Självständigt arbete i Biologi
Uppsala 2024

Hundvälfärd och djurskyddskontroller inom Polismyndigheten och Försvarmakten

Dog welfare and animal welfare control within the Swedish Police and Armed Forces

Isabella Hartorp

Handledare:	Lena Skånberg, Sveriges Lantbruksuniversitet, Tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Examinator:	Therese Rehn, Sveriges Lantbruksuniversitet, Tillämpad husdjursvetenskap och välfärd.
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i biologi, G2E
Kurskod:	EX0894
Program/utbildning:	Biologi med inriktning djurskydd
Kursansvarig inst.:	Institutionen för vatten och miljö
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2024
Nyckelord:	Tjänstehundar, Djurskyddslagstiftning, FIHM, Försvarmakten, Polisen, Djurskyddskontroll

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Sammanfattning

Hunden beskrivs ofta som människans bästa vän och många av oss håller dem som sällskapsdjur och ser dem som en del av familjen. Det finns dock de hundar som är speciellt framavlade för att arbeta för att upprätthålla säkerheten, hundar som arbetar sida vid sida med poliser och militärer. Hundens fantastiska luktsinne och hörsel är en enorm tillgång till olika beskyddande myndigheter, både genom att leta efter bland annat narkotika, bomber, vapen och försvunna människor men även som beskydd vid patrullering och annan tjänstgöring. Hundar avlas fram och testas för att de ska passa till just detta påfrestande och riskfyllda yrke, men hur säkerställer vi hundars välfärd i arbetet och hur ser djurskyddskontrollerna ut för hundar? Detta arbete är en sammanställning av tidigare studier, djurskyddslagstiftning samt uttalanden från respektive tillsynsmyndighet. I arbetet undersöktes hur arbetsuppgifterna kan påverka hundars välfärd, hur ofta djurskyddskontroller utförs av respektive tillsynsmyndighet samt vad konsekvenserna kan bli om djurskyddslagstiftningen inte efterföljs. Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) är tillsynsmyndighet för Försvarmaktens tjänstehundar och Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för Polisens hundar. Hundarnas arbetsuppgifter innehåller flera risker som har tagits upp i tidigare studier. Både fysiska och mentala påfrestningar ingår i det dagliga arbetet och man kan se flera förbättringsmöjligheter i bland annat utrustningen som används. Vid uttalande från respektive tillsynsmyndighet uppgavs det att det inte finns några skillnader på djurskyddskontrollerna hos Polisen och Försvarmakten jämfört med civila djurskyddskontroller. Vid personlig kommunikation med FIHM ställdes frågan om det fanns ytterligare djurskyddslagstiftning som kontrollerades inom Försvaret. Svaret från FIHM var att det fanns färre lagstiftningar att förhålla sig till då Försvarmaktens tjänstehundar är undantagna föreskriften om hållande av hundar och katter (SJVFS 2020:8). Att se över djurskyddslagstiftningen och anpassa den efter tjänstehundar inom Polis och Försvarmakten hade varit önskvärt för att säkerställa hundars välfärd.

Nyckelord: Tjänstehundar, Djurskyddslagstiftning, FIHM, Försvarmakten, Polisen, Djurskyddskontroll

Abstract

The dog is often described as man's best friend and many of us keep them as pets and see them as part of the family. However, there are those dogs that are specially bred to work to maintain safety, dogs that work side by side with police and military officers. The dog's amazing sense of smell and hearing is a huge asset to various protective authorities, both by looking for drugs, bombs, weapons and missing people, but also as protection during patrols and other duties. The dogs are bred and tested to make them suitable for this particular stressful and risky profession, but how do we ensure the welfare of the dogs at work and what do the animal welfare controls look like for the dogs? This work is a compilation of previous studies, animal welfare legislation and statements from the respective supervisory authority. The work investigated how the tasks can affect the welfare of the dogs, how often animal welfare inspections are carried out by each supervisory authority and what the consequences can be if animal welfare legislation is not followed. Försvarsinspektören för hälsa och miljö (The Defence Inspector for Health and the Environment) (FIHM) is the supervisory authority for the Armed Forces' service dogs and Länsstyrelsen (the County Administrative Board) is the supervisory authority for the Police's dogs. The dogs' tasks contain several risks that have been addressed in previous studies. Both physical and mental strains are included in their daily work and you can see several opportunities for improvement in, among other things, the equipment used. In the statement from the respective supervisory authority, it was stated that there are no differences between the animal welfare controls at the Police and the Armed Forces compared to civilian animal welfare controls. In personal communication with FIHM, the question was asked whether there was additional animal welfare legislation that was controlled within the Armed Forces. The response from FIHM was that there were fewer legislations to relate to as the Armed Forces' service dogs are exempt from the regulation on the keeping of dogs and cats (SJVFS 2020:8). Reviewing the animal welfare legislation and adapting it to service dogs in the police and the Armed Forces would have been desirable to ensure the welfare of the dogs.

Innehåll

Förkortningar	6
1. Inledning	7
1.1 Hundens bakgrund.....	7
1.1.1 Djurens välfärd i de fem domänerna	7
1.1.2 Sveriges djurskyddslagstiftning	8
1.1.3 Hundars arbetsuppgifter inom polismyndigheten och Försvarmakten	9
1.1.4 Avel och lämplighetstest inom hundtjänstenheten	9
1.1.5 Förvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) som tillsynsfunktion	9
2. Syfte	10
2.1 Frågeställningar	10
3. Material och Metod	11
3.1 Sökning av tidigare studier samt lagstiftning	11
3.1.1 De fem domänerna som riktlinjer för djurvälfärd	12
3.2 Personlig kommunikation med FIHM och Länsstyrelsen Stockholm.....	12
4. Resultat	13
4.1 Hur kan de specifika arbetsuppgifterna för polis-och militärhundar påverka deras välfärd?.....	13
4.1.1 Fokus på tidigare studier och lagstiftning	13
4.1.2 Sammanfattning av tidigare studier.....	13
4.2 Hur ser djurskyddskontrollerna ut för tjänstehundar inom Polisen och Försvarmakten?	16
4.2.1 FIHMS djurskyddskontroller inom Försvarmakten.....	16
4.2.2 Länsstyrelsens djurskyddskontroller inom Polisen.....	16
4.2.3 Kontroll och uppföljning av skador vid tjänstgöring	17
4.3 Vilka rättsliga konsekvenser uppstår om djurskyddslagstiftningen inte efterföljs?.....	17
5. Diskussion	18
5.1 Hur kan de specifika arbetsuppgifterna för polis-och militärhundar påverka deras välfärd?.....	18
5.1.1 Efter de fem domänerna.....	18
5.2 Hur ser djurskyddskontrollerna ut för tjänstehundar inom Polisen och Försvarmakten?	20
5.3 Vilka rättsliga konsekvenser uppstår om djurskyddslagstiftningen inte efterföljs?.....	22
5.4 Hundföraren som största ansvarstagare	22
5.5 Insamlingens svårigheter.....	23
6. Slutsats	24
Referenser	25
Tack	29

Förkortningar

FIHM	Försvarsinspektören för hälsa och miljö
DL	Djurskyddslagen
DF	Djurskyddsförordningen
FHTE	Försvarmaktens hundtjänstenhet
PTSD	Post-traumatisk stressyndrom

1. Inledning

Djurskyddslagstiftningen finns för att förebygga att djuren far illa genom att hänvisa till minimumkrav om hur djur ska hållas och skötas (Jordbruksverket, 2023). Polisen och Försvarmaktens tjänstehundar antas utföra arbeten som är mentalt och fysiskt påfrestande som sällskapshundar normalt inte utför eller kommer i kontakt med. Studien har som syfte att undersöka hur arbetsuppgifterna kan påverka hundars välfärd, hur djurskyddskontroller genomförs och vilka rättsliga konsekvenser som kan uppstå vid bristande djurskydd inom Polis och Försvarmakten. Djurskyddskontroller är ett viktigt verktyg som kan undersöka och därmed säkra hundens djurvälfärd. Merparten av arbetet består av en litteraturstudie, inklusive studie av lagstiftning.

1.1 Hundens bakgrund

Hunden (*Canis familiaris*) är den domesticerade släktingen till vargen (*Canis lupus*). Hur domesticeringen gick till är omdebatterat och det finns några olika teorier om hur detta har gått till (Bergström et al., 2020). En teori är att människan tämjde och höll unga, vilda vargar och att vissa fortsatte vara fogliga i vuxen ålder. Domesticeringen har då fått flertalet chanser genom att djuren tämjts upprepade gånger (Galton, 1865; Zeuner, 1963). En annan teori är att det var vargen som närmade sig människan genom att leta föda i närheten av bebyggelser, vilket till slut resulterade i partnerskap eller symbios. Med bekvämligheter som mat och värme förutsatt av människan, så föreslås vargen ha förlorat en del av sina egenskaper som är nödvändiga för att överleva i det vilda (Budiansky, 1992, 1994).

Idag hålls hundar som sällskap och arbetande djur, däribland servicehundar och tjänstehundar inom Polisen och Försvarmakten. För att säkerställa att djur hanteras och hålls på ett korrekt sätt som gynnar deras välfärd finns djurskyddslagstiftning. Djurskyddslagstiftning sätter minimumkrav på hållning och skötsel av djur som kontrolleras genom djurskyddskontroller. Djurskyddskontroller utförs av tillsynsmyndigheter som kontrollerar djuren och deras levnadsmiljö.

1.1.1 Djurens välfärd i de fem domänerna

Vi har som djurhållare ett ansvar att tillgodose en god djurvälfärd hos de djur vi håller. Djurets välfärd syftar på individens tillstånd i relation till sin omgivning (Broom, 1991). Det finns olika

sätt att utvärdera djurvälstånd, men några kriterier som kan användas som en god grund i ambitionen att uppnå god djurvälstånd är de fem friheterna som formulerats av Animal Welfare Committee (tidigare Farm Animal Welfare Committee, 2009):

- Frihet från hunger och törst – genom tillgång till färskt vatten och en diet som upprätthåller fullständig hälsa och kraft
- Frihet från obehag – genom att tillhandahålla en lämplig miljö, inklusive skydd och en komfortabel viloplats
- Frihet från smärta, skada och sjukdom – genom förebyggande arbete eller snabb diagnos och behandling
- Frihet att utföra naturligt beteende – genom att tillhandahålla tillräckligt utrymme, rätt resurser och sällskap av djurets eget slag.
- Frihet från rädsla och or – genom att säkra förutsättningar och behandlingar som undviker mentalt lidande (Farm Animal Welfare Council, 2009)

De fem friheterna anses vara en användbar grundmall för att bedöma djurs välfärd och utav dessa har de fem domänerna utvecklats. Modellen i de fem domänerna har en tydlig avgränsning av de potentiella effekterna av mänsklig interaktion och dess effekt på djurens välfärd som ökar modellens användbarhet. De fyra första domänerna fokuserar på faktorer som ger upphov till negativa eller positiva subjektiva upplevelse som bidrar till djurens mentala tillstånd, som sedan utvärderas i domän fem (Mellor et al., 2020). De fem domänerna innehåller:

- Utfodring – hur djuren får sina näringsbehov tillgodosedda, bl.a genom foderkvalité, mängd och frekvens
- Fysisk miljö – hur djurets fysiska levnadsmiljö ser ut
- Hälsa – hur djurets allmänna hälsa är, om djuret har sjukdomar, skador etc.
- Beteende – hur djuret agerar, interagerar med människor och andra djur samt beteendeproblem.
- Mental hälsa – de fyra tidigare domänerna påverkar djurens mentala hälsa, både positivt och negativt.

1.1.2 Sveriges djurskyddslagstiftning

Djurskyddslagen (DL) ”syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvälstånd och respekt för djur” enligt 1 kap, 1 § DL (2018:1192). Lagen kompletterar bestämmelser i EU-förordningar som faller inom lagens tillämpningsområde enligt 1 kap, 5 § DL (2018:1192). DL innehåller ett minimum av krav för att säkerställa god djurvälstånd, här finns bland annat allmänna bestämmelser om hur djur ska hanteras, skötas och hållas. Djurskyddsförordningen (DF) (2019:66) innehåller kompletterande bestämmelser till DL (2018:1192) och har mer ingående bestämmelser på olika djurslag. Kompletterande författningar och föreskrifter som kan reglera olika djurverksamheter eller olika djurslag mer ingående finns inte bara inom Jordbruksverkets författningssamling, utan även under andra myndigheter. Inom rikspolisstyrelsens författningssamling finns bland annat Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Polisens hundverksamhet (RPSFS 2011:2 FAP 214-1) som bland annat reglerar hundverksamhetens metodutveckling, utrustning, utbildning etc. Även under förordning (2007:1266) med instruktioner för Försvarmakten kan

djurskyddsbestämmelser hittas i bland annat § 5 d, där det nämns att ”djur som Försvarmakten hanterar ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom”.

1.1.3 Hundars arbetsuppgifter inom polismyndigheten och Försvarmakten

Tjänstehundars arbetsuppgifter inom Polis och Försvar är bland annat övervakning och patrullering vid till exempel demonstrationer (Polismyndigheten, Hundförare, 2019). Övriga uppdrag som dessa hundar kan ha är sökande efter narkotika, sprängämnen (Försvarmakten, hundtjänstenhet, 2023), vapen, försvunna människor, kroppsvätskor, döda kroppar och brännbara vätskor (Polismyndigheten, Hundförare, 2019).

1.1.4 Avel och lämplighetstest inom hundtjänstenheten

Försvarmaktens hundtjänstenhet (FHTE) föder upp och tränar hundar till Försvarmaktens kontinuerligt tjänstgörande krigsförband. Sedan 2005 finns en avelsstation i Sollefteå som föder upp tysk schäfer till Försvarmakten och Polisen. Vid 8-10 veckors ålder placeras valpar ut till fodervärdar och vid 1,5 års ålder genomgår hundar lämplighetstest för att kontrollera om de har de mentala egenskaperna som krävs för att arbeta som tjänstehund. Varje år testas 200 hundar och de hundar som inte visar sig lämpliga stannar vanligtvis hos sina fodervärdar eller placeras hos annan privatperson (Försvarmakten, Hundtjänstenheten, 2023)

1.1.5 Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) som tillsynsfunktion

FIHM är en oberoende tillsynsfunktion som gör självständiga granskningar av att lagstiftningen efterföljs (8 kap, 8 § DF). FIHM kontrollerar att djuren som används inom Försvarmakten hanteras och hålls enligt gällande lagstiftning. FIHMs kontroller är framförallt förebyggande men kontrollerar även vid klagomål om missförhållanden (Försvarmakten, FIHMS tillsynsansvar, 2024). Vid utövande av tillsyn- och kontrollfunktion är försvarsinspektören direkt underställd regeringen i stället för överbefälhavaren (Förordning 2007:1266 21 §).

2. Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur tjänstehundars välfärd inom Polismyndigheten och Försvarmakten kan påverkas, samt hur djurskyddskontrollerna inom myndigheterna utförs och vilka rättsliga konsekvenser som bristande djurskydd inom myndigheten kan leda till.

2.1 Frågeställningar

- Hur kan de specifika arbetsuppgifterna för polis- och militärhundar påverka deras välfärd?
- Hur ser djurskyddskontrollerna ut för tjänstehundar inom Polisen och Försvarmakten?
- Vilka rättsliga konsekvenser uppstår om djurskyddslagstiftningen inte efterföljs?

3. Material och Metod

Studien gjordes genom litteratursökning via Google scholar, sökning i djurskyddslagstiftning och på myndigheternas hemsidor, samt via mejlutskick med frågor till Polisen, Försvarmakten, Förvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) samt Länsstyrelsen Stockholm. Forskningsstudier riktade mot arbetsrelaterade risker för tjänstehundar inom Polisen och Försvarmakten jämfördes sedan med djurskyddslagstiftning och kompletterande information från respektive tillsynsmyndighet med de fem domänerna som diskussionsmall.

3.1 Sökning av tidigare studier samt lagstiftning

Tidigare forskningsstudier söktes via Google Scholar med följande sökord i olika kombinationer: 'working dogs', 'military dogs', police dogs, welfare in working dogs, post-traumatic stress disorder in dogs, trauma in working dogs, death in military dogs och stress in dogs. Genom funna relevanta studier lästes även referenslistan efter ytterligare relevanta artiklar kopplade till ämnet. Aktuell djurskyddslagstiftning studerades via Jordbruksverkets hemsida (jordbruksverket.se, 2023). Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd hittades på polisens hemsida och förordningen för Försvarmakten hittades på riksdagens hemsida.

Datainsamlingen gjordes på detta sätt för att samla in och kontrollera gällande djurskyddslagstiftning från Jordbruksverkets hemsida. Sökning på Polisens och Försvarmaktens hemsida gjordes för att kontrollera om ytterligare författningar och förordningar gällande hundverksamheten fanns utanför Jordbruksverkets författningssamling. Detta gjordes för att se om det fanns lagstiftning som inte var tillämplig i djurskyddskontroller, utan skötsel av verksamheten i sin helhet. Lagstiftning om myndigheternas bedrivande av olika verksamheter kunde återfinnas och jämföras med djurskyddslagstiftningen. Vid kontakt med Försvarmakten angavs dock att vissa frågor som ställdes inte kunde svaras på av sekretesskäl, vilka dessa var framgick inte. Därför kan det inte uteslutas att det finns policys, regelverk och interna bestämmelser som inte var tillgänglig, utan var skyddade av sekretess. Lagstiftning jämfördes med forskningsstudier som undersökt risker i tjänstehundars arbetsuppgifter. Forskningsstudier som undersökt risker i tjänstehundars arbetsuppgifter jämfördes med djurskyddslagstiftningen genom att undersöka om och hur dessa var beaktade i gällande lagstiftning.

3.1.1 De fem domänerna som riktlinjer för djurvälstånd

Forskning har visat att de fem domänerna kan utgöra en användbar mall för att avgöra interaktioner och arbetslivserfarenheternas påverkan på djurens allmänna välfärd. Därför delades information från studierna in efter dessa domäner. Genom att utvärdera djurens fysiska och funktionella upplevelser påverkar deras känslomässiga tillstånd kan de fem domänerna vara särskilt användbara inom djurskydd (Mellor et al., 2020). Detta genom att bedöma eventuella positiva och negativa effekter som arbetsförhållanden kan ha på ett djurs välfärd (Mellor et al., 2015). Utifrån dessa domäner diskuterades och jämfördes resultaten av studierna och lagstiftningen.

3.2 Personlig kommunikation med FIHM och Länsstyrelsen Stockholm

Polis och Försvarmakten kontaktades för att komplettera frågeställningar då det fanns brist på tidigare studier av svenska tjänstehundar samt vad som uppfattades som oklar lagstiftning. Genom information från djurskyddslagstiftningen framkom det att de myndigheter som ansvarar för djurskyddet inom Polisen var Länsstyrelsen och Försvarmaktens tillsynsenhet var FIHM, därför skickades även frågeställningar till dessa myndigheter. Beslutet att kontakta Länsstyrelsen Stockholm berodde på att den största polisstyrkan fanns i Stockholmsregionen (Statistikdatabasen, 2022). Frågorna som ställdes till Polisen och Försvarmakten var snarlika varandra och de frågor som ställdes till respektive tillsynsmyndighet var även de snarlika varandra. Svar tillhandahölls endast av Länsstyrelsen Stockholm samt FIHM. Personlig kommunikation med representanter från FIHM samt Länsstyrelsen Stockholm fördes via mejl för att samla in ytterligare information inför frågeställningarna.

4. Resultat

4.1 Hur kan de specifika arbetsuppgifterna för polis-och militärhundar påverka deras välfärd?

4.1.1 Fokus på tidigare studier och lagstiftning

Arbetet kommer fokusera på information från tidigare studier samt lagstiftning. Arbetet kommer att använda de 5 domänerna som utgångsmall för djurens välfärd.

4.1.2 Sammanfattning av tidigare studier

Domän 1: Utfodring

Ett vanligt problem som observerats hos sällskapshundar men även hos tjänstehundar är att de placeras i överkant på hullskalan (Cobb et al., 2021). Korrekt intag av näring är viktigt för hundens hälsa och i dagsläget är överskott av näringsintag ett problem hos hundar (Gates et al., 2019; Lund et al., 2006). Att bära på extra vikt för brukshundar ökar ansträngningen på kroppen. Extra vikt kan även öka risken för värmeskador då fett fungerar som en isolator, vilket kan minska värmeförlusten på ytan (Cobb et al., 2021). Arbetshundar inom Försvarmakten och Polisen är utvalda för hög motivation till att arbeta, och när de är engagerad i sin uppgift kan hundar åsidosätta sina fysiologiska signaler som driver törst vilket ökar risken för uttorkning (Cobb et al., 2021). Vid uttorkning löper hunden större risk för värmerelaterade skador (Horowitz & Nadel, 1984) samtidigt som överkonsumtion av vatten kan leda till ”vattenförgiftning” som i allvarliga fall kan leda till dödsfall (DiBartola, 2012).

Domän 2 & 3: Fysisk miljö och hälsa

Vid tjänstgöring under patrullering, krig och demonstrationer är fysiskt och psykiskt trauma något som kan vara en stor risk för arbetande hundar (Miller et al., 2018; Svedenius & Gregeman, 2022), vilket kan påverka hundar negativt. Enligt en studie som gjordes om amerikanska militärhundar som tjänstgjorde i Irak och Afghanistan från år 2001-2013, uppgavs att 77 % av dödsfallen vid aktiv tjänstgöring orsakades av fysiska skador. De mest frekventa skadorna var skottskador och kroppsliga skador från explosioner eller tryckvågor (Miller et al., 2018). I en enkätstudie hos svenska hundförare inom Polisen angavs att fysiska trauman och yttre våld även kan förekomma vid stökiga sammankomster och patrulleringar (Svedenius & Gregeman, 2022). Hundar som används i katastrofområden och i krig arbetar ofta i förorenade

områden där de kan exponeras av rök och olika skadliga partiklar som kan påverka deras hälsa. Exponering för rök och partiklar kan leda till olika luftvägsproblem, irritation i ögon, hud och slemhinnor samt hypertermi (Fox & Ebel, 2008; Murphy et al., 2003; Jarrett et al., 2002). För att säkra hundar från fysiskt yttre våld finns viss personlig skyddsutrustning till tjänstehundar men den är begränsad (Jarret et al., 2022) och det finns även viss problematik med den utrustning som finns. Utrustningen kan begränsa hunden i olika avseenden och därmed kan utrustningen som är menig att skydda mot yttre våld och skador orsaka faror i andra avseenden. Öronskydden som finns tillgänglig kan negativt påverka kommunikationen mellan hundförare och hund och tasskydden kan försämra hundens grepp, vilket kan leda till att hunden snubblar. De tillgängliga överhängande munskydd som ska skydda hundens luftvägar kan försämra hundens förmåga att använda luktsinnet och även begränsa hundens flämtningar. Att begränsa hundens förmåga att flämta gör att man begränsar hundens möjlighet att kyla ner kroppen, vilket i sin tur kan leda till överhettning. (Gordon, 2012; Slensky et al., 2004; Wyatt et al., 2016; Murphy et al., 2003).

Polis- och militärhundar utför även fysiskt ansträngande arbeten, och ofta i utmanande terräng (Zanghi et al., 2018; Otto et al., 2017; Niedermeyer et al., 2020). Polishundar drabbas ofta av skador på rörelseapparaten så som muskel-, led- & skelettskador. Hundförare uppfattar riskmomenten för de uppkomna skadorna som hopp, överansträngning och sträckning i utmanande miljöer i tjänstgöring och träning inför tjänst (Svedenius & Gregeman, 2022). Det är även känt att tysk schäfer som tjänstgör inom Polisen löper större risk för skelett- eller muskelskador än de som lever som sällskapshundar, troligtvis på grund av den höga fysiska arbetsbelastningen (Kippenes & Grondalen, 1999; Parr & Otto, 2013).

Minimistorleken på transportburar för hundar i svensk lagstiftning kan påverka komforten negativt för tjänstehundar. I rekommenderade burstorlekar måste hundar kröka ryggen och sänka bakkdelen för att vända sig i buren (Skånberg, et al., 2018). Polishundar spenderar i genomsnitt 60% av sin arbetstid i bilen (Norling & Keeling, 2016) och fixerade burar i storlek med bagageutrymmet är det bästa för hundars komfort (Skånberg, et al., 2018).

Domän 4 & 5: Beteende och mental hälsa

Belöningsbaserade träningsmetoder, med positiv förstärkning, har visat sig resultera i mer optimistiska hundar som har snabbare inläring och mer konsekventa beteendesvar (Blackwell et al., 2008; Todd, 2018; Orr et al., 2019). Denna träningsmetod kan innebära mindre smärta och lidande och leda till en lägre förekomst av aggression, problematiskt beteende och symptom på negativa känsloreaktioner (Blackwell et al., 2008; Todd, 2018; Orr et al., 2019) (Vieira et al., 2020; Markowska, 2018). Ett starkt band och förtroende mellan hundförare och hund är grundläggande för att framgångsrikt träna en tjänstehund till att hantera olika situationer (Cobb et al., 2021). Långvarigt framgångsrika polishundar upplevs vara de som fortsatt se träning och uppgifter som lek med fortsatt intresse för belöningsmetoden (Smith et al., 2021).

Trots grundläggande träning riskerar hundar att utsättas för olika fysiska trauman, speciellt hos hundar i krigszoner, som kan leda till tecken på post-traumatisk stressyndrom (PTSD) (Haq,

2017). Uppmärksammade symptom på PTSD hos hundar har varit olika beteendeförändringar som i flera fall resulterat i att hundar inte längre kan utföra sina arbetsuppgifter. Hundar som drabbats av PTSD uppvisar symptom som att vara mer vaksamma, rädda, stressade, klängiga, får svårt att sova och undvek saker, personer och områden som påminde om traumat (The Guardian, 2015; Broach, 2018).

Lagstiftning

Lagstiftning som är att beakta inom de 5 domänerna för djurens välfärd med hänsyn till polis- och militärhundars arbetsuppgifter är DL (2018:1192), Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur (SJVFS 2019:7) och Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Polisens hundverksamhet (RPSFS 2011:2). I denna lagstiftning anses följande paragrafer vara aktuella:

DL (2018:1192)

- 2 kap, 1 § ”Djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom..”
- 2 kap, 2 § ”Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att... 3. Beteendestörningar förebyggs.
- 2 kap, 3 § ”Den som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov...”
- 2 kap, 4 § ”...Djur ska ges tillräckligt med foder och vatten som är av god kvalitet. Foder, vatten och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurets behov.”
- 2kap, 9 § ”Djur får inte agas, tillfogas skada eller överansträngas...”

Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur (SJVFS 2019:7), Bilaga 1.7

”För hundtransporter gäller följande utrymmeskrav:

1. Längd: hundens längd från nospets till sittbensknöl när hunden står i normal ställning minst gånger 1,10.
  2. bredd: hundens bröstbredd minst gånger 2,5; hunden ska kunna ligga ned och vända sig obehindrat och
  3. Höjd: hundens höjd över hjässan i den ställning den är som högst
- Arbetande hundar, såsom tjänstehundar..., vilka endast transporteras kortare sträckor (< 2 timmar) varefter arbete/rastning sker, får transporteras i utrymmer med minimimåtten:
- Längd 0,9m.
Bredd 0,6m.
Höjd 0,7m.
...Hunden ska dock alltid kunna ligga ner på ett bekvämt sätt”.

Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Polisens hundverksamhet (RPSFS 2011:2)

- 1 kap, 3 § ”En polishundförare ska tillsammans med polishunden avlägga prov i dressyr-och tjänstbarhetsnivå med godkänt resultat, innan han eller hon får tjänstgåra som polishundförare”
- 2 kap, 1 § ”Utbildning av polishundförare, instruktör, handledare, besiktningsman och provledare samt, om det behövs, specialutbildning i fråga om annan tjänst med polishund, ska genomföras som central funktionsinriktad utbildning enligt utbildningsplaner som beslutas av Rikspolisstyrelsen”
- 2 kap, 2 § ”Polismyndigheten ska regelbundet genomföra lokal funktionsinriktad utbildning av polishundförare med polishund...”
- 2 kap, 3 § ”Polismyndigheten ska årligen genomföra en sammanhängande lokal funktionsinriktad utbildning samt kontroll av polishundförare med polishund...”

4.2 Hur ser djurskyddskontrollerna ut för tjänstehundar inom Polisen och Försvarmakten?

Genom mailkontakt med FIHM framgår det att djurskyddskontrollernas intervaller är baserade på riskbedömningar. Verksamheter med tidigare brister kontrolleras oftare och de verksamheter som inte haft brister tidigare kontrolleras med längre mellanrum (FIHM, personlig kommunikation, 2024). Länsstyrelsen anger att djurskyddskontrollerna endast görs på förekommen anledning, alltså görs inte rutinmässiga kontroller, bortsett vid ombyggnationer eller dylikt (Länsstyrelsen, personlig kommunikation, 2024).

4.2.1 FIHMS djurskyddskontroller inom Försvarmakten

Djurskyddskontroller inom Försvarmakten utförs i enlighet med 12 § om att riskklassificera kontrollobjekt i föreskriften om offentlig kontroll (SJVFA 2022:13). Det innebär att mer riskfyllda verksamhetsområden kontrolleras oftare än andra. Gällande kontrollpunkter och lagstiftning uppger FIHM att kontrollpunkterna i djurskyddskontrollerna utgår från övergripande bestämmelser enligt DL (2018:1192), DF (2019:66) samt transportföreskrifterna (SJVFS 2019:7). Försvarmakten är undantagna föreskriften om hållande av hund och katt (SJVFS 2020:8), vilket framgår i föreskriftens 1 kap, 1 § punkt 2. Enligt representanten från FIHM finns visst samarbete med Länsstyrelsen och andra myndigheter vid behov, uppskattningsvis några gånger per år. Länsstyrelsen utför betydligt fler djurskyddskontroller jämfört med FIHM och vid eftersträvan att göra likvärdiga bedömningar vid liknande verksamhet vänder sig därför FIHM naturligt till Länsstyrelsen för vägledning, Länsstyrelsen tar dock väldigt liten del av FIHMs arbete (FIHM, Personlig kommunikation, 2024).

4.2.2 Länsstyrelsens djurskyddskontroller inom Polisen

Djurägaransvaret delas mellan myndigheten i verksamheten och den enskilde hundföraren och samma kontrollpunkter används som vid civila djurskyddskontroller. Gällande kontakt med FIHM uppger Länsstyrelsens representant att det inte finns något samarbete mellan myndigheterna då det råder andra sekretessregler hos FIHM (Länsstyrelsen, personlig kontakt,

2024). Enligt en representant från FIHM vänder sig FIHM till Länsstyrelsen, dock tar Länsstyrelsen inte del av FIHMs arbete, vilket därför kan stämma med Länsstyrelsens uppgifter (FIHM, personlig kontakt, 2024).

4.2.3 Kontroll och uppföljning av skador vid tjänstgöring

Gällande kontroll och uppföljning av skadade hundar under tjänstgöring uppgav en representant från FIHM att det inte är något som de gör statistik på. Vid djurskyddskontroll kan dock verksamheten få redogöra för skadeläget samt orsaken till skada (FIHM, personlig kommunikation, 2024).

4.3 Vilka rättsliga konsekvenser uppstår om djurskyddslagstiftningen inte efterföljs?

Både FIHM och Länsstyrelsen kan förlägga/förbjuda enligt 8 kap, 9 § DL (2018:1192) om föreläggande för efterlevnad av lagen. Den stora skillnaden är att FIHM inte har befogenhet att förelägga med vite eller rättelse på egens bekostnad, vilket anges i 8 kap, 17 § DL (2018:1192) om undantag för djur inom Försvarmakten. Gällande djurskyddsbrister inom Försvarmakten, uppger en representant från FIHM att det generellt är väldigt lite djurskyddsbrister. De brister som ändå dokumenteras handlar ofta om skadade och slitna ytskikt samt storlek på transportburar för hund (FIHM, personlig kontakt, 2024). Skulle djurförbudsprövning enligt 9 kap, 1 § DL (2018:1192) om Länsstyrelsens befogenhet att besluta om djurförbud behövas skulle det dock vara Länsstyrelsen som ansvarar för detta även inom Försvarmakten. Vid kontakt med respektive myndighet har man dock inte varit med om vare sig föreläggande eller djurförbud inom polismyndigheten eller Försvarmakten (FIHM, personlig kommunikation, 2024; Länsstyrelsen, personlig kommunikation, 2024). Gällande djurförbud uppger FIHMS representant att varje enskilt fall får avgöra om det är myndigheten eller hundföraren om är ansvarig för att missförhållanden fått fortgå (FIHM, personlig kontakt, 2024).

5. Diskussion

5.1 Hur kan de specifika arbetsuppgifterna för polis-och militärhundar påverka deras välfärd?

5.1.1 Efter de fem domänerna

En av grundpelarna för djurens välbefinnande är frihet från hunger och törst (Mellor & Beausoleil, 2015; Brambell, 1965) vilket gör att optimal näring som är anpassad till varje individ måste vara i fokus. Hundars näringsintag bör vara utformat efter varje enskild individ (Mellor & Beausoleil, 2015) genom näringsutbildad personal som har god insikt i hundens dagliga arbetsuppgifter och vad de innebär för hundens fysiska påfrestning. Alla hundar, precis som människor har olika behov vad gäller näring, vissa behöver mer än andra och vissa är känsliga mot specifika ämnen. Intag av vatten och mat är något som hundföraren behöver vara medveten om. Hundförare behöver ha kunskap om hundars behov av foder och vattenintag, kontra aktivitet, arbetsterräng och temperatur.

Hundförare ansvarar för att säkerställa att hunden tar tillräckliga pauser i sitt arbete för att få i sig korrekt mängd vatten och foder, samt hålla hunden i en vikt som inte påfrestar hundens kropp i onödan (Mellor & Beausoleil, 2015; Cobb et al., 2021; Gates et al., 2019; Lund et al., 2006). Speciell kompetens inom hundarsfysiologi och näringsintag bör krävas för att hålla hundar som har så fysiskt krävande arbete. I Rikspolisstyrelsens författningssamling (RPSFS 2011:2) om polisens hundverksamhet framgår det i 2 kap, 1 § att bland annat utbildning av hundförare ska genomföras som central funktionsinriktad utbildning, vilket då uttrycker att utbildning för hundförare inom Polisen är ett måste, dock framgår inte vad denna utbildning skall innehålla. Ingen motsvarighet hittades angående försvarets hundenheter vid sökningar bland författningar och interna bestämmelser som är tillgängliga för allmänheten, det betyder dock inte att dessa inte finns, utan att de kan vara sekretessbelagda eller bara inte nedladdningsbara från nätet.

Två andra grundpelare i de fem domänerna är även omgivning/miljö och hälsa, att djuren ska ha en bra levnadsmiljö och vara fria från smärta, skada och sjukdom (Mellor et al., 2015). Resultaten indikerar att välfärden för tjänstehundar inom militären och Polisen kan påverkas negativt av deras arbetsuppgifter på grund av den fysiska miljön de blir placerade i. Vid användning av hundar i krig eller vid hetsiga situationer så som vid demonstrationer kan fysiskt

våld och skador vara en stor risk för arbetande hundar (Miller et al., 2018; Svedenius & Gregeman, 2022). För att försöka skydda hundar från fysiskt yttre våld finns en del skyddsutrustning som ska vara anpassade till hundar. Det framkommer dock i en studie av Jarrett et al (2022) att den skyddsutrustning som idag finns tillgänglig för tjänstehundar upplevs problematisk. Skyddsutrustningen som är tillgänglig för hundar idag är anpassad för att skydda mot yttre våld, dock är den inte optimal i andra avseenden. Att utrustningen hindrar hunden från att tydligt höra hundförarens direktiv eller påverka hundens grepp och andning kan försätta hunden i farliga situationer. Skyddsutrustning är viktig för att skydda hundar från situationer i den fysiska miljön som kan resultera i fysiskt våld. Genom att fortsätta kontinuerligt utveckla och forska på hur skyddsutrustningen kan anpassas efter hundens fysiologi utan att förhindra viktiga kroppsfunktioner skulle man kunna förhindra att skador från den fysiska miljön påverkar deras hälsa.

I Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur, bilaga 1.7 (SJVFS 2019:7) regleras burstorlekar för hund. Måtten som är baserade på hundars individuella storlek har enligt en studie utförd av Skånberg et al (2018) visat sig inte vara tillräckliga för att kunna säkerställa komforten för polishundar. Polisens tjänstehundar spenderar kontinuerligt ca 5,5 timmar på en dag i en bilbur, vilket inte är vanligt för en sällskapshund (Skånberg et al., 2018). Detta kan göra att den lagstiftade burstorleken inte har en märkbart negativ påverkan på sällskapshundar. Därför bör rymligare föreskrifter gälla för tjänstehundar. Speciellt då hundar som används inom Försvaret och Polisen framför allt är tysk schäfer som har anlag för bland annat muskuloskeletal sjukdomar (Norling & Keeling, 2016).

Fysisk och psykisk ansträngning är risker som finns i hundars arbetsuppgifter. Detta regleras i 2 kap, 9 § DL (2018:1192) om förbud mot att skada eller överanstränga djur. Önskvärt hade varit separata bestämmelser för att reglera säkerhetsföreskrifter för tjänstehundar. Fokus bör ligga att försöka sätta kriterier för hur mycket fara en tjänstehund får utsättas för samt vilken kunskap och vidareutbildning som kontinuerligt ska kontrolleras och utvecklas hos ansvariga hundförare. Att införa riskbedömningar av olika arbetsmoment och lagstadga säkerhetsåtgärder för att minska risken för skador och överansträngning hade kunnat minska skaderisker. Skador på hundar i tjänstgöring är en klar riskfaktor, då tjänstehundar arbetar i situationer som är stressiga och i vissa fall våldsamma.

De två sista domänerna handlar om hundars beteende och mentala hälsa vilket ofta kan sammankopplas, då beteendeförändringar kan vara indikationer på försämrat mående hos individen. Att motverka negativt beteende hos hunden och gynna dess mentala hälsa ligger mycket på hundföraren. Relationen mellan hund och hundförare, samt de träningsmetoderna som använts för att förbereda hunden för sina arbetsuppgifter i olika arbetssituationer är viktiga för hundens välfärd. Genom att utsätta hunden för olika möjliga arbetssituationer i kontrollerad miljö med positiva förstärkning kan hjälpa hunden få en positiv association med situationen vid aktiv tjänstgöring, vilket kan leda till minskad stress (Blackwell et al., 2008; Todd, 2018; Orr et al., 2019; Vieira et al., 2020; Markowska, 2018; Smitch et al., 2021). Träningsmetoder

och typ av hantering behöver vara forskningsbaserad och varsamt utvald för att kunna ge hundar de bästa förutsättningarna inför olika arbetssituationer.

De grundläggande förutsättningarna för hundar genom träning är viktigt för att upprätthålla 2 kap, 1 § DL (2018:1192) för att skydda djuren mot onödigt lidande. Att ge hunden rätt förutsättningar för att kunna hantera olika stressande situationer kan minimera situationens negativa påverkan på hundens mentala hälsa. Även 2 kap 2 § DL (2018:1192) anger att djuren skall hållas och skötas på ett sådant sätt att beteendestörningar förebyggs, vilket också kommer tillbaka till träning och rätt förutsättningar för att kunna hantera olika situationer. Polisens tjänstehundar har en ytterligare författning om polisens hundverksamhet (RPFSF 2011:2) som reglerar att kontinuerliga dressyrkontroller utförs. I enlighet med 1 kap, 3 § (RPSFS 2011:2) måste hundar och hundförare genomföra godkänt prov innan tjänstgöring samt regelbundna, lokala funktionsinriktade utbildningar enligt 2 kap, 2 § (RPFSF 2011:2). Även under 2 kap 3 § (RPSFS 2011:2) framgår det att det årligen ska genomföras en sammanhängande lokal funktionsinriktad utbildning med kontroll av hund och hundförare med allmänna råd om att förlägga utbildningen i nya miljöer för att öka realismen i övningarna. Att kontinuerligt utföra kontroller så hundarna fortfarande har de fysiska och mentala egenskaperna som behövs för att arbeta som tjänstehundar kan vara positivt för att fånga upp beteendeförändringar hos hunden, som kan vara indikationer på att hundens välfärd har påverkats negativt av sina arbetsuppgifter.

Men man måste komma ihåg att man inte kan träna hundar till att kunna hantera alla situationer. Precis som hos människor kan olika sorters trauman påverka hundars psyken och utsätta dem för en påfrestning. Dessa påfrestningar kan påverka deras mentala välbefinnande och ha en negativ påverkan på deras välfärd.

5.2 Hur ser djurskyddskontrollerna ut för tjänstehundar inom Polisen och Försvarmakten?

Försvarmakten och FIHM

Vid kontakt med FIHM framgår det att djurskyddskontrollerna inom Försvarmakten utförs efter riskbedömningar. Vid FIHMS djurskyddskontroller finns inga extra kontrollpunkter eller lagstiftning som är specifik för tjänstehundar inom Försvaret. En representant från FIHM (FIHM, personlig kommunikation, 2024) uppger att det snarare är tvärt om, att det finns färre tillämpbara kontrollpunkter, då Försvarmakten är undantagna föreskriften om hållande av hundar och katter (SJVFS 2020:8) vid insats eller insatsliknande övning, vilket framgår av 1 kap, 1 § punkt 2 (SJVFS 2020:8). Därför är det de övergripande bestämmelserna i DL (2018:1192) och DF (2019:66) samt föreskriften om transport av levande djur (SJVFS 2019:7) som är tillämpbara vid djurskyddskontrollerna inom Försvarmakten. Dock anges det i 8 kap, 17 § DL (2018:1192) att 8 kap 2-6 §§. 8 § första stycket 1, 9 § tredje stycket, 10, 13 och 16 §§

inte tillämpas för djur som används inom Försvarmakten. Dessa berör bland annat krav att ha utbildad djurskyddspersonal, samordning av verksamhet, rådgivning och information för att underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter, skyldighet att beivra överträdelser, avgifter, föreläggande och rättelse på den enskildes bekostnad, samt Europeiska kommissionens rätt till upplysningar och tillträde samt hjälp från polismyndigheten för att utöva offentlig kontroll.

Den rådande lagstiftningen för Polis och Försvarmaktens tjänstehundar har mindre tillämpbar lagstiftning än civila hundar för att säkerställa deras välfärd. Utifrån tidigare forskning som angetts tidigare i diskussionen kan man konstatera att det finns flera riskfaktorer med det arbete som hundar utför i människans tjänst. 1 kap. 1 § DL (2018:1192) lyder ”Denna lag syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god välfärd och respekt för djur”. Frågan är hur detta säkerställs om det inte finns lagstiftning och kontroller som säkerställer detta. Försvarmakten är den av myndigheterna som har flest paragrafer i djurskyddslagstiftningen (av Polis och Försvarmakt) som inte är applicerbara i djurskyddskontroller. Bland annat då Försvarmakten har en egen kontrollmyndighet men också för att en hel del information är sekretessbelagt som inte ska delas med andra myndigheter.

Polisen och Länsstyrelsen

Länsstyrelsen är den tillsynsmyndighet som utför djurskyddskontrollerna enligt 8 kap, 6 § DF (2019:66). Vid kontakt med Länsstyrelsen framgår det att kontroller enbart görs på förekommen anledning och inte rutinmässigt, så länge det inte handlar om ombyggnation av förvaringsutrymmen eller liknande i enlighet med kap 6, 1 § DF (2019:66). Inte heller inom Polisen finns det någon skillnad på djurskyddskontrollerna och föreskriften om hållande av hundar och katter (SJVFS 2020:8) är inte heller tillämpbar, vilket framgår i 1 kap, 1 § punk 2 (SJVFS 2020:8). Rikspolisstyrelsen har däremot en föreskrift som är riktad till polisens hundverksamhet (RPSFS 2011:2), dock är denna applicerbar på själva verksamheten som berör utbildningar och lämplighetstest. Föreskriften RPSFS 2011:2) har inte direkta bestämmelser som gäller djurskydd. Rikspolisstyrelsens föreskrift om polisens hundverksamhet (RPSFS 2011:2) reglerar verksamheten så den sköts på ett säkert sätt. I 1 kap, 3 § (RPSFS 2011:2) anges bland annat att prov i tjänstbarhet skall vara godkänt innan hunden får tjänstgöra som polishund och i 7 kap, 1 § (RPSFS 2011:2) anges att hundens lämplighet måste prövas innan hunden får tas i tjänst. Denna författning innehåller inte direkta riktlinjer för hur hunden ska skötas men det finns en del riktlinjer på tester för hundar, vilket man skulle kunna se som positivt i välfärdssyfte. Hundars lämplighet för yrket testas och att ingen hund som uppvisar oroligt beteende eller beteendestörningar används som tjänstehund inom polisen, och att detta kontrolleras kontinuerligt. Inom Försvarmakten finns ingen sådan författning vad jag kan hitta i mina undersökningar. Däremot har Försvarmakten en hel del sekretess och därmed kan det finnas riktlinjer och bestämmelser jag inte har tillgång till.

5.3 Vilka rättsliga konsekvenser uppstår om djurskyddslagstiftningen inte efterföljs?

Försvarmakten och FIHM.

FIHM har befogenhet att förelägga och förbjuda enligt 8 kap. 9 § DL (2018:1192) men har dock inte befogenhet att förena beslut med vite eller besluta om rättelse på enskilds bekostnad i enlighet med 8 kap, 17 § DL (2018:1192). Vid djurförbud enligt 9 kap DL (2018:1192) är det Länsstyrelsen som beslutar om djurförbud, även inom Försvarmakten. Den kontaktperson som jag kommunicerade med hade dock ingen vetskap om att något sådant någonsin varit aktuellt. Dock är anställningstiden för kontaktpersonen hos FIHM okänd. Om djurförbud skulle vara aktuellt får varje enskilt fall ha ett övervägande om det är Försvarmakten eller den enskilde personen som varit ansvarig för missförhållanden. Kontaktpersonen inom FIHM uppger det att det generellt rapporteras väldigt lite djurskyddsbrister inom Försvarmakten men att det förekommer anmärkningar om slitage/underhåll av ytskikt samt djurtransporternas storlek.

Polisen och Länsstyrelsen.

Till skillnad från Försvarmakten finns det inga tydliga paragrafer som säger att Polis eller hundförare inte kan föreläggas med vite eller beslut på den enskildes bekostnad enligt 8 kap, 9-10 §§ DL (2018:1192). Vid kontakt med Länsstyrelsen Stockholm påpekar man dock att djurförbud inte riktas mot en myndighet utan bara mot en enskild djurhållare, därför skulle detta endast vara aktuellt om en tjänsteman på myndigheten personligen hölls ansvarig för ett brott mot djur. Dock kände den myndighetsanställda jag hade kontakt med inte till några ärenden där rättsliga åtgärder varit aktuella. Här ska det dock tas i beaktande att det inte framgår hur länge myndighetspersonen jag hade kontakt med har arbetat inom myndigheten.

5.4 Hundföraren som största ansvarstagare

Då djurskyddskontroller endast görs på förekommen anledning eller efter riskbedömningar, ligger det ett utökat ansvar för tjänstehundars välfärd hos hundförarna inom Polisen och Försvarmakten. Länsstyrelsen uppger även att ett djurförbud inte kan riktas mot en myndighet, utan riktas mot en enskild person (Länsstyrelsen, personlig kommunikation, 2024). Detta skulle ytterligare kunna förstärka uppfattningen om att det är hundföraren som bär yttersta ansvaret för tjänstehunden. Hundförarnas kunskaper om träningsmetoder, samt deras förhållanden till sina tjänstehundar ligger till grund för tjänstehundars mående och välfärd (Cobb et al., 2021). Då svenska tjänstehundar inom militären och Polisen bor hemma hos hundförare är det även de som ser till att hunden får rätt och tillräcklig motion, foder och vatten. Det är även hundföraren som ser till att hunden inte blir överansträngd och ska kunna känna igen tecken på att hunden behöver näring, vatten eller paus i arbetet. Kunskapen hos hundföraren om hundens fysiologi och näringsbehov, men även dess mentalitet och kroppsspråk uppkommer som en ytterst viktig del i tjänstehundars välmående. Eftersom det endast görs djurskyddskontroller inom Polisen på förekommen anledning (Länsstyrelsen,

personlig kommunikation, 2024) är det speciellt viktigt för hundförarna inom Polisen att slå larm om förutsättningarna för att upprätthålla god djurvälstånd inte är tillräckliga inom myndigheten.

5.5 Insamlingens svårigheter

En stor del av studierna som är inkluderade i detta arbete är utfört på hundar inom Polis och militär i andra länder. Studier utförda i olika länder skulle kunna medföra en del skillnader i förhållande till djurskyddskraven om hur hundar får hanteras och hållas, både i tjänst och utanför. Eftersom återkoppling från Försvarmakten uteblivit, kan det däremot inte konstateras att det skickas hundar från Försvarmakten till krig och katastrofer i utlandet. Vissa risker kan vara mindre förekommande för svenska försvarshundar jämfört med de som studerats från andra länder. För att göra en mer inriktad studie hade mer tid och mer tillgång till Polisen och Försvarmaktens verksamhet varit nödvändig. Önskvärt hade varit att studera vilken form av utbildning hundförarna får angående hundträning, samt hur deras utbildning uppdateras efter ny forskning. Hur hundförarnas kompetens och utbildningsmöjligheter inom hundträning kan påverka tjänstehundars långvariga framgång i arbetet skulle kunna studeras mer ingående. Hur hundar förbereds för olika arbetssituationer och hur riskbedömningar och riktlinjer för hållandet av tjänstehundar ser ut inom Polisen och Försvarmakten hade behövt studeras. Detta för att kunna utförligt utvärdera hur hundar hålls och hur detta kan påverka deras välfärd. Det hade även varit önskvärt att närvara vid en djurskyddskontroll avsedd för sällskapshund och sedan medverka vid kontroll avsedda tjänstehundar inom Polisen och Försvarmakten för att jämföra och diskutera skillnader.

Insamlingen av djurskyddslagstiftningen gjordes till största del via Jordbruksverkets hemsida. Det finns dock paragrafer i andra lagar, författningar och föreskrifter som inte tillhör Statens jordbruksverks författningssamlingar som kan beröra djurverksamheter inom myndigheterna. Interna bestämmelser, regler och riktlinjer inom Polisen och Försvarmakten och deras djurhållning kan finnas men som inte är tillgängliga för allmänheten. Kontaktpersonernas arbetserfarenhet på respektive myndighet är okänd, därmed kan erfarenheter och upplevelser om tidigare fall vara ovidkommande. Dock hade svarspersonerna för Länsstyrelsen Stockholm och Försvarsinspektören för hälsa och miljö, pålitliga befattningar för ställda frågor. För att få in bredare och mer utvecklad information hade fler länsstyrelser kunnat kontaktas. Problematiken i studien var dock bristfällig information direkt från myndigheterna. Försvarmakten hade problematik med att avgöra vilken del av myndigheten som kunde svara på frågor, samt tidsbrist för intervju och sekretessbelagda uppgifter. Informationen från Länsstyrelsen var kortfattad och det var svårt att hitta hänvisningar till relevant kontaktperson inom Polisen. Studien hade kunnat utvecklas genom intervjuer med hundförare inom respektive myndighet, samt fältstudier vid respektive myndighet.

6. Slutsats

Vi lägger mycket resurser och tid för att träna hundar för att arbeta för Polisen och Försvarmakten. Hundars påfrestande arbetsuppgifter och arbetsmiljö kan ha en negativ påverkan på deras välfärd i flera avseenden. Studier påvisar till exempel att hundar är bättre på att söka upp minor än vad teknik är. Trots hundens egenskaper är personlig säkerhetsutrustning för dessa hundar bristfällig och kan utsätta hunden för fara, likaväl som den skyddar.

Tillsynsmyndigheter för respektive myndighet utför inte kontinuerliga offentliga kontroller. Kontrollernas utförs på förekommen anledning eller baserat på riskbedömningar över tidigare brister. I lagstiftningen finns undantag för Försvarmakten och Polisen hållning av hundar. I 1 kap, 1 § (SJVFS 2020:8) om hållande av hundar och katter uppges att föreskriften inte är applicerbar till Polisen och Försvarmakten. Polisen har egna föreskrifter som tycks omfatta verksamheten som helhet men berör inte djurhållning utifrån ett djurvälståndsperspektiv. Försvarmakten verkar inte ha någon extra förordning som tillfaller hundenheten. Med den tillgängliga lagstiftning och information som presenterats i arbetet bör välfärden för tjänstehundar inom Polis och Försvarmakten regleras bättre i lagstiftning. Lagstiftningen behöver anpassas efter de specifika arbetsuppgifterna som tjänstehundar utför, hur de får lov att utföras samt vilka risker man får lov att utsätta hundar för. Vid uttalande från respektive tillsynsmyndighet uppges det att det inte finns några skillnader på djurskyddskontrollerna hos Försvarmakten och Polis jämfört med civila djurskyddskontroller. Bristfälliga kontroller från myndigheterna lägger ett extra ansvar kring kunskap om fysiologi, mentalitet och träningsmetoder hos hundförarna. För att säkra och förstärka djurvälstånd hos tjänstehundar bör en reglerad lagstiftning vara önskvärd i en framtida lagförändring.

Om det är myndigheten eller enskild person som anses som ansvarig för bristfällig djurhållning bedöms i varje enskilt fall, dock kan djurförbud endast riktas mot enskild person och inte en myndighet enligt en kontakt inom Länsstyrelsen i Stockholm. Eftersom de rättsliga konsekvenserna är färre för myndigheten än för privatpersonen, kan man påstå att det är hundföraren som blir ytterst ansvariga för att upprätthålla god djurvälstånd och följa lagstiftningen för hundarna. Att hundförarna har god kunskap och kännedom om hundens behov och djurskyddslagstiftning är åter igen av största vikt, då det är hundförarna som kan förläggas med djurförbud och inte myndigheten.

Referenser

- Bergström, A., Frantz, L., Schmidt, R., Ersmakr, E., Lebrasseur, O., Girland-Flink, L., Lin, A., Storå, J., Sjögren, K.G., Anthony, D., Antipina, E., Beirami, S.S.A., Bar-Oz, G., Bazaliiskii, V., Bulatović, J., Brown, D., Carmagnini, A., Davy, T., Fedorov, S., Fiore, I., Fulton, D.N., Linderholm, A.E., Dalén, L., Pinhasi, R., Larson, G., Skoglund, P., Losey, R.J., Germonpré, M. & Novak, M. (2020). Origins and genetic legacy of prehistoric dogs. *Science*. 307:557-564. <https://doi.org/10.1126/science.aba9572>,
- Blackwell E.J., Twells C., Seawright A. & Casey R.A. (2008). The relationship between training methods and the occurrence of behavior problems, as reported by owners, in a population of domestic dogs. *Journal of Veterinary Behavior*. 3:207–17. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.10.008>
- Brambell, R. (1965). *Report of the technical committee to enquire into the welfare of animals kept under intensive livestock husbandry systems*. Her Majesty's Stationary Office. London. P. 85. <https://archive.org/details/b3217276x>
- Broach, D. (2018). Military Working Dogs: Understanding Canine Post-Traumatic Stress Disorder. petMD. <https://www.petmd.com/dog/behavior/military-working-dogs-understanding-canine-post-traumatic-stress-disorder> [2024-03-02]
- Broom, D.M. (1991). Animal Welfare: Concept and measurement. *Journal of Animal Science*. 69:4167-75. <https://doi.org/10.2527/1991.69104167x>.
- Budiansky S. (1992). *The covenant of the wild – why animals chose domestication*. William Morrow and Company, Inc. New York. P.190.
- Budiansky, S. (1994). A special relationship: The coevolution of human beings and domesticated animals. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 204:365–368.
- Cobb, M.L., Otto, C.M. & Fine, A.H. (2021). The Animal Welfare Science of Working Dogs: Current Perspectives on Recent Advances and Future Directions. *Frontiers Veterinary Science*. 8:666898. <https://doi.org/10.3389/fvets.2021.666898>.
- DiBartola, S.P. (2012). *Disorders of sodium and water: hypernatremia and hyponatremia*. Fluid Therapy in Small Animal Practice. Philadelphia: Saunders. P. 47–79. <https://doi.org/10.1016/B0-72-163949-6/50006-0>
- Duranton C. & Horowitz A. (2019). Let me sniff! Nosework induces positive judgment bias in pet dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 211:61–6. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2018.12.009>
- Farm Animal Welfare Council. (2009). (Nuvarande Animal Welfare Committee). *Farm Animal Welfare in Great Britain: Past, Present and future*. https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7d89fe40f0b64fe6c24508/Farm_Animal_Welfare_in_Great_Britain_-_Past_Present_and_Future.pdf
- Fox, P.R., Puschner, B. & Ebel, J.G. (2008). Assessment of acute injuries, exposure to environmental toxins, and five- year health surveillance of New York Police Department working dogs

- following the September 11, 2001, World Trade Center terrorist attack. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 233(1):48-59.
<https://doi.org/10.2460/javma.233.1.48>.
- Försvarsmakten. (2024). *FIHM:s tillsynsansvar*.
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/hogkvarteret/forsvarsinspektoren-for-halsa-och-miljo/generallakarens-tillsynsverksamhet/> [2024-02-01]
- Försvarsmakten. (2023). *Försvarsmaktens hundtjänstenhet*.
<https://www.forsvarsmakten.se/sv/organisation/luftstridsskolan/hundtjanstenheten> [2024-02-01]
- Galton, F. (1865). The first steps towards the domestication of animals. *Transactions ethnological Society London*. 3:122–138.
- Gates, M.C., Zito, S., Harvey, L.C., Dale, A. & Walker, J.K. (2019). Assessing obesity in adult dogs and cats presenting for routine vaccination appointments in the North Island of New Zealand using electronic medical records data. *New Zealand Veterinary Journal*. 67:126–33.
<https://doi.org/10.1080/00480169.2019.1585990>
- Gordon, L.E. (2012). Injuries and illnesses among urban search-and-rescue dogs deployed to Haiti following the January 12, 2010, earthquake. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 15:396-403. <https://doi.org/10.2460/javma.240.4.396>.
- Hammel, H.T., Wyndham, C.H. & Hardy, J.D. (1958). Heat production and heat loss in the dog at 8-36 C environmental temperature. *The American Journal of Physiology*. 194:99–108.
<https://doi.org/10.1152/ajplegacy.1958.194.1.99>
- Haq, A.L. (2017). Canine Psychiatry: Addressing Animal psychopathologies. *Journal of Entomology and Zoology Studies*. 5:1126-1128.
- Homeland Security News Wire. (2010). *Pentagon: dogs better than technology at bomb detecting*.
<https://www.homelandsecuritynewswire.com/pentagon-dogs-better-technology-bomb-detection> [2024-03-09]
- Horowitz, M. & Nadel, E.R. (1984). Effect of plasma volume on thermoregulation in the dog. *Pflügers Archiv*. 400:211–3. <https://doi.org/10.1007/BF00585045>
- Jarrett, C.L., Brathwaite, M., Gogal, R.M. & Holladay, D. 2022. Working Dog Service, Harmful Agent Exposure and Decontamination. *Frontiers in Veterinary Science*. 9:892998.
<https://doi.org/10.3389/fvets.2022.892998>
- Jordbruksverket. (2023). *Djurskyddet I Sverige*. <https://jordbruksverket.se/djur/djurskydd-smittskydd-djurhalsa-och-folkhalsa/djurskyddet-i-sverige> [2024-03-01]
- Kippenes, H. & Grondalen, J. (1999). Helsetilstanden hos politiets patruljehunder og et utvalg schaeferhunder. *Norsk Veterinartidsskrift*. 111:145-150.
- Lund, E.M., Armstrong, P.J., Kirk, C.A., & Klausner, J.S. (2006). Prevalence and risk factors for obesity in adult dogs from private US veterinary practices. *Journal of Applied Research in Veterinary Medicine*. 4:177-186.
- MacLean, E., Fine, A.H., Herzog, H., Strauss, E.G. & Cobb, M.L. (2021). The new era of canine science: reshaping our relationships with dogs. *Frontier in Veterinary Science*. 8:762.
<https://doi.org/10.3389/fvets.2021.675782>
- Makowska, I.J. (2018). *Review of Dog Training Methods: Welfare, Learning Ability, and Current Standards*. Report prepared for the British Columbia Society for the Prevention of Cruelty to Animals. <http://lfs-awp.sites.olt.ubc.ca/files/2019/01/dog-training-methods-review.pdf>

- Mellor, D.J. & Beausoleil, N.J. (2015). Extending the "Five domains" model for animal welfare assessment to incorporate positive welfare states. *Animal Welfare*. 24:241. <https://doi.org/10.7120/09627286.24.3.241>.
- Mellor, D.J., Beausoleil, N.J., Littlewood K.E., McLean, A.N., McGreevy, P.D., Jones, B. & Wilkins, C. (2020). The 2020 Five Domains Model: Including Human-Animal Interactions in Assessments of Animal Welfare. *Animals*. 10:1870. <https://doi.org/10.3390/ani10101870>
- Miller, L., Pacheco, G.J., Janak, J.C., Grimm, R.C., Dierschke, N.A., Baker, J. & Orman, J.A. (2018). Causes of Death in Military Working Dogs During Operation Iraqi Freedom and Operation Enduring Freedom, 2001-2013. *Military Medicine*. 183:e467-e474. <https://doi.org/10.1093/milmed/usx235>.
- Murphy, L.A., Gwaltney-Brant, S.M., Albretsen, J.C. & Wismer, T.A. (2003). Toxicologic agents of concern for search-and-rescue dogs responding to urban disasters. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 222:296-304. <https://doi.org/10.2460/javma.2003.222.296>.
- Niedermeyer, G.M., Hare, E., Brunker, L.K., Berk, R.A., Kelsey, K.M., Darling, T.A., Nord, J.L., Schmidt, K.K. & Otto, C.M. (2020). A randomized cross-over field study of pre-hydration strategies in dogs tracking in hot environments. *Frontiers in Veterinary Science*. 7:292. <https://doi.org/10.3389/fvets.2020.00292>.
- Norling, Y. & Keeling, L.J. (2016). *Slutrapport förstudie: Välfärd hos Polisens och tullverkets tjänstehundar under transport med avseende på burstorlek*. P. 1-54.
- Orr, B., Malik, R., Norris, J. & Westman, M. (2019). The welfare of pig-hunting dogs in Australia. *Animals*. 9:853. <https://doi.org/10.3390/ani9100853>
- Otto, C.M., Hare, E., Nord, J.L., Palermo, S.M., Kelsey, K.M., Darling, T.A., Schmidt, K. & Coleman, D. (2017). Evaluation of Three Hydration Strategies in Detection Dogs Working in a Hot Environment. *Frontiers in Veterinary Science*. 4:174. <https://doi.org/10.3389/fvets.2017.00174>.
- Parr, J.R. & Otto, C.M. (2013). Emergency visits and occupational hazards in German Sheperd police dogs (2008-2010). *Journal of veterinary emergency and critical care*. 23:591-597. <https://doi.org/10.1111/vec.12098>
- Polisen. (2019). *Hundförare – polishundtjänstens arbete*. <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/hundforare> [2024-03-01]
- Skånberg, L., Gauffin, O., Norling, Y., Lindsjö, J. & Keeling, L.J. (2018). Cage size affects comfort, safety and the experienced security of working dogs in cars. *Applied Animal Behaviour Science*. 205:132-140. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2018.05.028>
- Slensky, K.A., Drobotz, K.J., Downend, A.B. & Otto, C.M. (2004). Deployment morbidity among search-and-rescue dogs used after September 11, 2001 terrorist attacks. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 225:868-73. <https://doi.org/10.2460/javma.2004.225.868>.
- Smith, H., Miele, M., Charles, N. & Fox, R. (2021). Becoming with a police dog: Training technologies for bonding. School of Geography and Planning. Cardiff University, Cardiff, UK. <https://doi.org/10.1111/tran.12429>.
- Špinko M. (2019). Animal agency, animal awareness and animal welfare. *Animal Welfare*. 28:11–20. <https://doi.org/10.7120/09627286.28.1.011>
- Statistikdatabasen, (2022). https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_AM_AM0110A/LonYrkeRegion4A/table/tableViewLayout1/ [2024-04-10]

- Svedenius, I. & Gregeman, I. (2022). *Tjänstehundar inom Polismyndigheten: Skadepanorama och hundförarens uppfattning om riskmoment för skada*. (Självständigt arbete i djuromvårdnad) Sveriges lantbruksuniversitet. Djurskötprogrammet.
https://stud.epsilon.slu.se/18505/1/gregeman_svedenius_221127%201445.pdf
- The Guardian. (2015). *Canine PTSD: how the US military's use of dogs affects their mental wellbeing*. <https://www.theguardian.com/society/2015/nov/11/canine-ptsd-us-military-working-dogs> [2024-03-07]
- Todd Z. (2018). Barriers to the adoption of humane dog training methods. *Journal of Veterinary Behavior*. 25:28–34. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2018.03.004>
- Vieira de Castro, A.C., Fuchs, D., Morello, G.M., Pastur, S., de Sousa, L. & Olsson, I.A.S. (2020). Does training method matter? Evidence for the negative impact of aversivebased methods on companion dog welfare. *PLoS One*. 15:e0225023.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0225023>
- Wyatt, T.H., Wilkerson, H., Gordon, L.E., Cole, G., Henderson, A. & Millis, D. (2016). Training and common injuries of urban search and rescue dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*. 1:1-8. <https://doi.org/10.23880/OAJVSR-16000112>.
- Zanghi, B.M., Robbins, P.J., Ramos, M.T. & Otto, C.M. (2018). Working dogs drinking a nutrient-enriched water maintain cooler body temperature and improved pulse rate recovery after exercise. *Frontier Veterinary Science*. 5:202. <https://doi.org/10.3389/fvets.2018.00202>.
- Zeuner F.E. (1963). A History of Domesticated Animals. *Antiquity*. 38:80-81.
<https://doi.org/10.1017/S0003598X00068952>

Lagstiftning

- Djurskyddsförordningen 2019:66. Landsbygds-och infrastrukturdepartementet RSL.
- Djurskyddslagen 2018:1192. Landsbygds-och infrastrukturdepartementet RSL.
- Förordning (2007:1266) med instruktion för Försvarmakten. Förvarsdepartementet.
- PRSF 2011:2. *Polisens hundverksamhet*, FAP 214-1. Polismyndigheten.
- SJVFS 2020:8. *Hållande av hundar och katter*. Statens jordbruksverk.
- SJVFS 2019:7. *Transport av levande djur*. Statens jordbruksverk.
- SJVFS 2022:13. *Offentlig kontroll på djurskyddsområdet*. Statens jordbruksverk.

Tack

Tack till min handledare Lena Skånberg som guidat mig och svarat på mina frågor vid alla dygnets timmar med en stöttande och uppmuntrande handledning.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.